

І. О. Поліщук, доктор політичних наук, професор

ВЗАЄМОВПЛИВ ГРОМАДЯН ТА ПОЛІТИЧНОЇ ВЛАДИ ЗА УМОВ КУЛЬТУРНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Статтю присвячено актуальній проблемі культурних трансформацій у взаємодії між політичною владою та її єдиним джерелом у демократичному дискурсі – народом. Цю вічну проблему політичної науки розглянуто в хронологічній послідовності в загальносвітовому контексті та за умов теперішньої України.

Ключові слова: громадяни, політична влада, культура, трансформації, світова політика.

Серед ключових точок, що визначають природу того чи іншого політичного режиму, проблема культури взаємодії між політичною владою та народними масами посідає одне з чільних місць. Цей аспект політичної культури є одним з найголовніших з огляду на те, що він визначає якість проваджуваної політики, її демократичність або недемократичність. Місце та роль народу у прийнятті та здійсненні стратегічних рішень політичної еліти, відповідальність політиків за ці рішення — цей проблемний ряд є **предметом розгляду** даної статті, яка побудована таким чином, що спочатку пропонується ретроспектива її загальносвітового контексту, а потім визначається її українська специфіка.

Актуальність вивчення означеної проблеми полягає в тому, що після «революції гідності» 2014 р. український соціум фактично опинився на роздоріжжі між дежавю (імітацією системних) та об'єктивною необхідністю глобального модернізаційного прориву в ХХІ ст. Загальносвітовий контекст допомагає зрозуміти еталонні норми, що утвердилися у світових поліархіях, а розгляд української специфіки дозволяє розглянути місце постреволюційної України у світовому політичному процесі та визначити її реальні перспективи у політичному транзиті.

Бібліографія даної проблеми вельми обширна. Починаючи з античних мислителів Платона [1] і Аристотеля [2], німецького філософа-просвітника Й. Гердера і закінчуючи сучасними авторами, серед яких встигли стати класиками сучасної політології американці Г. Алмонд, С. Верба [3].

Сучасні уявлення про поняття «політична культура» викладаються видатними політологами Є. Вятром [4], П. Бурдьє [5], Дж. Сарторі [6], Д. Греєм [7], Д. Беллом [8].

Доволі повний огляд проблематики, пов'язаної з політичною культурою України, Росії та інших постсоціалістичних країн, цікаві соціологічні дані знаходяться в збірці статей українських науковців з різноманітних галузей суспільствознавства «Політична культура: теорія, проблеми, перспективи» (К., 2004) та в колективних працях провідних українських соціологів та політологів: «Политическая культура населения Украины» (К., 1993), працях І. Г. Яковенка [9]. Важливі проблеми взаємодії між народом та політичною владою піднімаються в роботах українських учених М. І. Михальченка [10], Д. І. Видріна, А. Ю. Адаменко [11], В. М. Бебика, М. І. Головатого, В. Д. Ребкала [12], В. О. Веденєєва [13], В. Матусевича [14], В. С. Ясинської [15], М. Розумного [16], М. М. Кузьміна [17].

Загальносвітовий контекст

Традиційна культура, яка відповідає періоду існування традиційного суспільства, охоплює найбільш тривалий період розвитку людської цивілізації (від найдавніших часів до кінця XVI ст.). У часовому вимірі епоха модерну є лише епізодом порівняно з епохою традиційного суспільства (від кінця XVI ст. до кінця XX ст.). Постмодерн — це лише доба в координатах традиційного суспільства (кінець XX ст. — початок XXI ст.).

До традиційних суспільств зазвичай відносять родові общини, суспільства військової демократії, східні деспотії, античні поліси, середньовічні європейські монархії [17, с. 85]. За винятком практики взаємодії між суспільством і владою в античних полісах (демократичних республіках, де діяв принцип *res publica — res populi* «держава — справа народу») в інших наведених прикладах традиційного суспільства спостерігаємо відсторонене, навіть відчужене співіснування державно-владних інституцій та народних мас. Можновладці розглядали суспільство виключно як засіб відтворення та забезпечення власного матеріального існування, а народ сприймав владу як верховну інституцію, вищу та недосяжну для себе.

Епоха модерну породжує принципово іншу політичну культуру й державну традицію. Головне зрушення полягало в тому, що на заміну теологічним поглядам на походження та природу державної влади (всяка влада від Бога) прийшла інша філософія стосунків між народом та політичною владою. Виникає договірна теорія походження держави, яка розглядає інститути влади як підсумок суспільної угоди між суверенним народом та можливо-владцями, які мусять через делеговані їм повноваження захищати природні права людини (право на приватну власність, право на свободу слова, право на життя тощо). Просто революційною за своїм значенням була ідея Ж. Ж. Руссо про народний суверенітет [18], суть якої полягає в тому, що

саме народ (і ніхто інший) виступає єдиним джерелом державної влади. Фактично політична культура модерну здійснює ренесанс античної полісної традиції. Державна влада інтерпретується не як щось незалежне від суспільства, а навпаки, як феномен, який є похідним, службовим соціальним інститутом. Філософія зверхності та відчуженості у відносинах між державною владою та народом, яка була характерна для епохи традиційного суспільства в епоху модерну змінюється філософією взаємної залежності та партнерства між державною владою та її джерелом — народом. Політична влада перестала бути чимось відчуженим та незалежним від суспільства. Формується ліберальна політико-культурна традиція, яка виводить народ та державну владу на один щабель: постулюються підзвітність та обов'язки влади перед народом, а не тільки навпаки.

Якщо в попередній період (в епоху традиційного суспільства) державна влада по суті байдуже ставилася до багатоманітності приватних практик своїх підданих, тому що існувала, як уже зазначалося, дещо окремо; то в епоху модерну, коли держава перетворюється на активний суб'єкт повсякденного життя громадян, вона активно впливає на їхній життєвий стиль та індивідуальне буття. Поступово виробляється доктрина свободи, яка, за думкою Дж. Грея, ґрунтується на історично та культурно обмеженому тлумаченні соціального та політичного суб'єкта [7, с. 7]. Це відбувається при тому, що широко постулюється принцип недоторканності приватного життя громадян та плюралізму їхніх політичних поглядів.

Свого апогею розвиток держави епохи модерну досягає в середині ХХ ст. із виникненням та втіленням у життя концепції *держави добробуту* (*The Welfare State*). Суть даної концепції полягала в тому, що всі члени соціуму мають бути забезпеченими через державне регулювання всіма матеріальними благами та послугами, які необхідні для забезпечення нормальної життєдіяльності. Держава встановлює «прожитковий мінімум» — такий мінімальний рівень доходів, який дозволяє будь-якому громадянину забезпечити належний рівень харчування, потреби в одязі, взутті, оплаті житла, транспортних перевезень, задовольнити потреби в галузі охорони здоров'я, культури і т. ін. Держава піклується про створення і підтримку інституційних норм та меж соціально орієнтованого ринкового господарства, нейтралізуючи негативні для суспільства наслідки вільної конкуренції. Як зазначає М. М. Кузьмін, «образно кажучи, держава модерну в початковий період свого існування виконувала ролі юриста, поліцейського та військового, протягом ХІХ–ХХ ст. стала за сумісництвом економістом, лікарем, учителем та узагальненим носієм культурних якостей у вигляді концепції національної держави» [17, с. 86]. Отже, держава добробуту цілком перетворюється на

інститут, виконуючий головним чином функцію надання своїм громадянам різноманітних послуг, серед яких основними є управлінські послуги в різноманітних галузях соціального життя. У політичній культурі держав добробуту з максимальним розширенням у ХХ ст. виборчих прав громадян формуються активістські настанови, адже задля того, щоб отримувати від держави якісні послуги, необхідно активно впливати на її функціонування.

Епоха постмодерну розпочинається в кінці минулого століття і триває й дотепер.

Якщо модерн розглядався з подачі Р. Арона та У. Ростоу здебільшого як соціально-економічна та культурна система, в якій домінували промислове виробництво та технології, існувала інституціоналізація розподілу праці, раціоналізація соціальних відносин; то постмодерн у концепції Д. Белла інтерпретується як соціально-економічна та культурна система, що ґрунтується на обслуговуючій економіці, інтелектуальних технологіях, знаннях як головному ресурсі виробництва, плюралізмі виробничої організації, широким та інтенсивним комунікаціям [8, с. 230–238].

Для позначення феномену сучасного суспільства вчені використовують різноманітні терміни й поняття, які взаємодоповнюють одне одного: інформаційна епоха [19], третя хвиля [20], глобалізм [21; 22], постіндустріальне суспільство [23; 24], соціально-правова держава [25], гуманістичне право [26]. У ньому свій вплив на соціум влада здійснює через державу і право, певну структуру владних інституцій, повноваження яких обумовлені принципами організації законодавчої, виконавчої та судової влади.

Які ж особливості постмодерної політичної культури в контексті взаємовідносин громадян із державою?

Напевно, слід наголосити на загальній невизначеності та про розірваності буття індивідів в нашу епоху, що означає фактичну маргінальність (від лат. *marginalis* — межа, узбіччя) культури більшості людей та процес маргіналізації інших. Вочевидь сьогодні ми маємо справу з тим, що за умов перехідного суспільства (поняття вживається по відношенню до всього світового соціуму, який глобалізується та в цілому не може навіть контурно окреслити риси швидко змінюваного майбутнього) перехід людини в нове соціальне середовище є неповним, незавершеним. У підсумку ми спостерігаємо втрату попередніх та ненабуття нових сталих соціальних зв'язків більшістю індивідів, які не можуть по-справжньому пристосуватися до нових умов життя. У сучасному світі маргінальне становище стало «нормою» для існування значної кількості людей, які набувають рис амбівалентної, роздвоєної свідомості, втрачають політичні та соціальні орієнтири та стають здобиччю політичних маніпуляцій. Швидкоплинне життя у постмо-

дерну епоху змушує громадян поводити себе по відношенню до державної влади в залежності від актуалізації тієї чи іншої іпостасі власного буття. У громадян втрачається чітке, однозначне уявлення про державну владу, її функції, місце та роль у житті соціуму. Це спричиняє появу кризи участі. Про це пише Дж. Грей: «Відчуження між демократичним електоратом і політичними елітами охопило сьогодні всі західні держави, включаючи Сполучені Штати Америки» [7, с. 79].

На зміну активістській культурі епохи модерну приходять культура маргінальна епохи постмодерну. Громадянам, які не визначилися щодо цінності держави як такої, живуть у невизначеному соціальному середовищі, немає особливого сенсу виявляти політичну активність. Звідси можна передбачити на найближчу перспективу, що в постмодерністській політичній культурі участь громадян у суспільно-політичному житті розвиватиметься хвилями, синусоїдою, залежно від конкретної ситуації та її значення для їхніх інтересів. Більше того, пересічні виборці, виховані у попередню епоху модерну, готові в основному сприймати саме модерністські культурні настанови, вони, як правило, не знають та не замислюються над тим, що вчені називають особливостями епохи постмодерну. Складність стосунків між народом та державою в наш час полягає в тому, що громадяни вимагають від урядів зрозумілих для себе пояснень того чи іншого політичного курсу, а у державних діячів таких пояснень іноді просто немає. На думку М. М. Кузьміна, «вимога зрозумілості та фактична неможливість пояснити — основний культурний конфлікт сучасної перехідної епохи» [17, с. 88].

Український політолог М. М. Кузьмін зазначає: «Культурі традиційного суспільства притаманна незалежність життєвого світу політичної влади і життєвого світу решти суспільства. В епоху модерну влада стає, з одного боку, активним актором соціальних процесів, з іншого — сприймається суспільством як сторона взаємовідносин, що має чітко визначені обов'язки. У постмодерні відносини влади і суспільства набувають реактивного характеру: втрачається чітко структурований порядок, політичні дії стають реакцією на ситуацію» [17, с. 85].

Загалом держава постіндустріального суспільства (постіндустріальна держава чи держава епохи постмодерну) розвивається у двох напрямках — внутрішньому та зовнішньому. Внутрішні функції постіндустріальної держави насамперед спрямовані на розвиток інформаційного суспільства — суспільства інформаційних технологій, а зовнішні — на рух до глобалізму — загальнопланетарної цивілізації. Отже, постіндустріальне суспільство має щонайменше два виміри — інформаційне суспільство (всередині країни) та глобалізм (на міжнародній арені).

Україна: на традиційному узбіччі чи в загальному контексті?

Україна має свої історичні особливості, головна з яких полягає в тому, що одна з найбільших європейських націй протягом своєї історії здебільшого перебувала в колоніальному та напівколоніальному стані. Татаро-монгольське нашествя, литовський, польський протекторат у період середньовіччя, перебування в Російській та Австро-Угорській імперіях різних територій України, голодомор (геноцид) початку 30-х рр. ХХ ст. у складі СРСР наклали свій відчутний відбиток на ментальний генетичний код українського народу, сформувавши характерні особливості колоніальної ментальності, головна з яких — відчужене ставлення до влади як такої, сприйняття громадсько-політичного життя як чогось далекого та відстороненого.

Разом з тим Україна має яскраві епізоди суверенної державної традиції. Це Держава русів (або Київська Русь), Галицько-Волинська держава, Козацька республіка, Українська Народна Республіка та Західноукраїнська Народна Республіка. Для цих держав були притаманні тією чи іншою мірою загальні риси, які є ознаками української національної політичної культури: конституціоналізм, демократизм, регіоналізм, цивілізаційна маргінальність тощо. Проте перерваність державної традиції вирішальним чином вплинула на політичну ментальність українців.

Складний історичний досвід позначився на свідомості українців і в інший спосіб: влада сприймалася як щось сакральне. В Україні влада ніколи не вважалася інститутом, а втілювала в собі деякий вищий соціальний авторитет (або навпаки, анархічний антиідеал) та не сприймалася як втілення раціонально організованої держави. У нашій «національній традиції, — пише І. Яковенко, — усе в соціальному космосі набувало статут буття лише через співвідношення з владою» [9, с. 49].

Незалежність України, яка була проголошена за складних умов розпаду Радянського Союзу в 1991 р., привнесла спочатку не так багато нового в культуру взаємодії між народом і владою. Слабкість союзної влади спричинила виникнення потужного національно-визвольного руху — Народно-го Руху України. Проте крім гасла безумовної незалежності України від Росії ця політична сила не спромоглася запропонувати широкої програми державного будівництва. Український політолог В. Полохало у зв'язку з цим зазначає: «У 1991 р. Україна підняла свій національний прапор, не маючи реальної політичної й економічної програми незалежного існування, як і власної політичної філософії. Та й сьогодні українська держава перебуває у невизначеному стані. Предметом внутрішніх дискусій залишаються не тільки стратегія і пріоритети соціально-економічного розвитку, принципи політичного устрою, але навіть державність як така» [27, с. 101].

Мають рацію автори фундаментальної праці «Український соціум», коли зазначають: «Українська держава у 1991 р. постала як держава колишньої партійної номенклатури, яка хотіла зберегти свою владу після розпаду СРСР, прикриваючись національною ідеологією. Вона почала зростатися з новою українською олігархією. Ці дві субкультури і склали у перше десятиліття незалежності значну частину української еліти» [28, с. 149]. Тому немає нічого дивного в тому, що основній частині населення не вдалося позбутися почуття внутрішньої дистанційованості від влади [13, с. 20].

Це виливається в не зовсім позитивні тенденції розвитку політичної свідомості теперішніх українських громадян.

Сьогодні ми можемо вже більш-менш об'єктивно констатувати, що перехід від радянського авторитаризму до української демократії був істотно ускладнений унаслідок руйнації в попередній період таких необхідних елементів громадянського суспільства (правосвідомість, місцеве самоврядування, економічна суверенність громадян по відношенню до держави тощо). В. Кремень, Д. Табачник і В. Ткаченко в цьому контексті зазначають: «Складність ситуації посилюється тим, що в Україні переплітаються два різноманітні процеси. По-перше, здійснюється перехід від становища одного із залежних регіонів наддержави до стану самостійної держави; по-друге, руйнується стара авторитарно-бюрократична система і робляться спроба утвердити нову модель суспільного розвитку, основними характеристиками якої повинні стати змішана економіка, політичний плюралізм, громадянське суспільство, права і свободи слова» [30, с. 614].

Співіснування цих різноманітних субкультур супроводжувалося взаємною активізацією їхніх суб'єктів та носіїв, формує хронічні, застійні протиріччя в політичному процесі, що посилюють зростання соціальної напруги, нерациональне витрачання ресурсів влади, наростання радикалізму, розрив комунікацій і т. ін. [13, с. 33].

Ситуація вибухнула в 2004 р., коли спроби фальсифікації президентських виборів призвели до того, що українці, за якими закріпився імідж однієї з найіндеферентніших націй Європи, масово вийшли на вулиці, протестуючи проти нечесності та свавілля влади стосовно їх справжнього волевиявлення.

Громадянське суспільство України після президентських виборів 2004 р. отримало додатковий імпульс у своєму розвитку. Про це наочно ілюстрували результати лютневого 2005 р. опитування, яке провів американський центр IFES в Україні (кількість респондентів 1265 чоловік). Істотно змінилася порівняно з вереснем 2003 р. думка громадян щодо значущості свого

виборчого права. Якщо тоді 70% вважали, що «їх голос нічого не вирішує», то в лютому 2005 р. так вважали лише 40% [11, с. 82]. Це, безумовно, є обнадійливою тенденцією в розвитку електоральної культури українських громадян.

Але навряд чи варто перебільшувати досягнення Помаранчевої революції. Як показали наступні події, головна серед яких — реванш невдахи президентських виборів — 2004 В. Януковича на парламентських виборах 2006 р., коли за його Партію регіонів проголосував кожний третій виборець України. Тож оголошений демократичний прорив виявився демократичним сплеском. Разом з тим варто підкреслити, що те, що відбулося в Україні під час Помаранчевої революції — це, на думку В. Видріна, є відображенням загальносвітової тенденції десакралізації влади. Протягом багатьох століть влада мала сакральний характер, вона вважалася напівбожою, даною згори, відтепер же її перестали обожнювати і боятися [11, с. 157]. Ця тенденція кристалізувалася наприкінці 2013 — початку 2014 рр., коли український народ сказав тверде «ні» кримінально-олігархічному режиму В. Януковича.

Звідси є надія, що Україна нарешті перевершить себе та зможе подолати принизливий для європейської нації такого масштабу та потенціалу статус периферії світової глобалізації і через інтеграцію до Європейського Союзу потрапить до кола суб'єктів світового політичного процесу. Зрушення в політичній свідомості громадян як наслідок Помаранчевої революції дають підстави прогнозувати поступове утвердження активістського стилю по відношенню до політики і політиків, демократизації відносин між народом та державною елітою.

Якщо розглядати перспективи розвитку України в епоху постмодерну, то варто зважити на дещо запізнілий порівняно з іншими, розвинутими країнами характер національної модернізації. Імовірно, найбільш придатною для прогнозування української перспективи є теорія циклів. Соціологи нині виділяють різноманітні цикли розвитку виходячи з історичного досвіду тієї чи іншої країни. Аналізуючи історію України, зробили таке цікаве спостереження: переломні моменти відбуваються кожні 100 років. 1917 р. став багато в чому переломним не тільки для Росії, а й для України та всього людства. Звідси можна передбачити, що наступний зламний пункт відбудеться у 2017 р. Керівник науково-дослідного комітету «Теорія соціальних систем» при Російському товаристві соціологів А. Давидов стверджує, що в будь-якому циклі 67 % його тривалості припадає на фазу зростання, а 33 % — на фазу перебудови. Таким чином, фаза зростання вікового циклу почалася в 1917 р., а завершилася в 1984 р. Тривалість перебудови становитиме 33 роки» [31, с. 43].

Проводячи ризик, можна зробити такі **висновки** з нашої роботи.

По-перше, якщо в традиційному суспільстві панувала філософія зверхності та відчуженості у відносинах між державною владою та народом, то в епоху модерну формується принципово нова філософія — взаємної залежності та партнерства між державною владою та її джерелом — народом. Політична влада перестала бути чимось відчуженим та незалежним від суспільства.

По-друге, в політичній культурі держав добробуту — апогею розвитку держави епохи модерну з максимальним розширенням у ХХ ст. виборчих прав громадян домінують активістські настанови, адже задля того щоби отримувати від держави якісні послуги, необхідно активно впливати на її функціонування.

По-третє, в постмодерністській політичній культурі швидше за все участь громадян у суспільно-політичному житті розвиватиметься хвилями, синусоїдою, залежно від конкретної ситуації та її значення для їхніх інтересів.

По-четверте, політична культура сучасної України як один зі своїх важливих компонентів містить амбівалентне ставлення до держави з боку громадян. Українські громадяни навчилися «ставити владу на місце» (Помаранчева революція 2004 та «революція гідності» 2014 рр.), але ще не володіють звичайними для розвинутої демократії механізмами впливу на можновладців у некризових ситуаціях. Разом з тим перспектива реальної демократизації України після 2014 р. вбачається цілком імовірною.

По-п'яте, виключно перспектива євроінтеграції дозволить незалежній Україні нарешті позбутися статусу периферії світової глобалізації та долучитися до родини розвинутих європейських народів, що будують власне політичне життя на засадах демократії, правозахисту та гарантії громадянських свобод.

ЛІТЕРАТУРА

1. Платон. Протагор // Соч. – М. : Прогресс, 1968. – Т. 1. – С. 123–175.
2. Аристотель. Политика // История политических и правовых учений : хрестоматия для юрид. вузов и фак. / сост. и общ. ред. Г. Г. Демиденко. – Харьков, 1999. – С. 134–195.
3. Алмонд Г. Гражданская культура и стабильность демократии / Г. Алмонд, С. Верба // Полит. исслед. – 1992. – №4. – С. 12–19.
4. Вятр Е. Социология политических отношений / Е. Вятр. – М. : Политиздат, 1979. – 127 с.
5. Бурдые П. Социология политики / П. Бурдые. – М. : Прогресс, 2003. – 231 с.
6. Сарторі Дж. Порівняльна конституційна інженерія: дослідження структур, мотивів і результатів / Дж. Сарторі ; пер. з 2-го англ. вид. – К. : Знання, 2001. – 321 с.

7. Грей Д. Поминки по просвещению: Политика и культура на закате современности / Д. Грей. – М. : Клио, 2003. – 243 с.
8. Белл Д. Прихід постіндустріального суспільства / Д. Белл // Сучасна зарубіжна філософія : хрестоматія. – К. : Парапан, 2006. – С. 231–247.
9. Яковенко И. Г. Русская интеллигенция как промежуточный социокультурный тип / И. Г. Яковенко // Динамика культурных и социальных связей. – М. : МГУ, 1992. – 125 с.
10. Михальченко Н. Украинское общество: трансформация, модернизация или лимитроф Европы? / Н. Михальченко. – Киев : Генеза, 2001. – 324 с.
11. Адаменко А. Ю. Вспоминая Артахашастру / А. Ю. Адаменко, Д. И. Выдрин. – Киев : Генеза, 2006. – 234 с.
12. Бебик В. Політична культура сучасної молоді / В. Бебик, М. Головатий, В. Реб-кало. – К. : Знання, 1996. – 456 с.
13. Веденеев В. А. Политическая культура постсоветских обществ: традиции, либеральные ценности и перспективы / В. А. Веденеев. – Кривой Рог : КМПИ, 2002. – 234 с.
14. Матусевич В. Політична культура: теоретико-методологічні проблеми дослідження / В. Матусевич // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2008. – № 4–5. – С. 24–35.
15. Ясинська В. С. Особливості трансформації політичної культури в умовах становлення демократичного політичного режиму : автореф. дис. ... канд. політ. наук / В. С. Ясинська. – К. : КНУ, 2004. – 18 с.
16. Розумний М. Український персоналізм як фактор політичної культури / М. Розумний // Політ. менеджмент. – 2005. – № 3 (12). – С. 23–29.
17. Кузьмин Н. Н. Трансформации и типология отношений власти и общества: традиционная культура, модерн, постмодерн / Н. Н. Кузьмин // Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства : зб. наук. пр. – Х. : ХНУ, 2005. – С. 83–90.
18. Руссо Ж.-Ж. Об общественном договоре / Ж.-Ж. Руссо // История политических и правовых учений : хрестоматия для юрид. вузов и фак-в / сост. и общ. ред. Г. Г. Демиденко. – Харьков : Право, 1999. – С. 231–245.
19. Мелюхин И. С. Информационное общество: истоки, проблемы, тенденции развития / И. С. Мелюхин. – М. : МГУ, 1999. – 132 с.
20. Тоффлер Э. Третья волна / Э. Тоффлер. – М. : Прогресс, 1999. – 325 с.
21. Панарин А. С. Искушение глобализмом / А. С. Панарин. – М. : Аргус, 2000. – 337 с.
22. Мартин Г.-П. Западня глобалізації: атака на процвітання і демократію / Г.-П. Мартин, Х. Шуманн. – М. : Прогресс, 2001. – 121 с.
23. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество / Д. Белл. – М. : Проспект, 1999. – 217 с.
24. Иноземцев В. Л. Современное постиндустриальное общество: природа, противоречия, перспективы / В. Л. Иноземцев. – М. : Ракурс, 2000. – 221 с.

25. Скрипнюк О. В. Соціальна, правова держава в Україні: проблеми теорії і практики / О. В. Скрипнюк. – К. : Знання, 2000. – 323 с.
26. Алексеев О. С. Восхождение к праву / О. С. Алексеев. – М. : Прогресс, 2001. – 117 с.
27. Украинская государственность в XX веке: историко-политический анализ / А. Дергачев (рук. авт. кол.). – Киев : Генеза, 1996. – 121 с.
28. Власик О. С. Український соціум / О. С. Власик, В. С. Крисаченко, М. Т. Степико. – К. : Знання, 2005. – 231 с.
29. Лише 21% громадян вважають Україну незалежною // День. – 19 серп. – 2006 р.
30. Кремень В. Г. Україна: альтернативи поступу (критика історичного досвіду) / В. Г. Кремень, Д. В. Табачник, Л. В. Ткаченко. – К. : Генеза, 1996. – 754 с.
31. Цикличность в социальных системах («круглый стол») // Социол. исслед. – 2002. – № 6. – С. 32–51.

ВЗАИМОВЛИЯНИЕ ГРАЖДАН И ПОЛИТИЧЕСКОЙ ВЛАСТИ В УСЛОВИЯХ КУЛЬТУРНЫХ ТРАНСФОРМАЦИЙ

Полищук И. А.

Статья посвящена актуальной проблеме культурных трансформаций во взаимодействии между политической властью и ее единственным источником в демократическом дискурсе — народом. Эта вечная проблема политической науки рассматривается в хронологической последовательности в общемировом контексте и в условиях нынешней Украины.

Ключевые слова: *граждане, политическая власть, культура, трансформации, мировая политика.*

INTERFERENCE CITIZENS AND POLITICAL POWER IN TERMS OF CULTURAL TRANSFORMATIONS

Polishchuk I. O.

The article is devoted to the problem cultural transformations in the interaction between political power and its only source of democratic discourse — people. This perennial problem of political science is considered in chronological order in a global context and the conditions of the present Ukraine.

Relevance of study definite problem is that after the «revolution of dignity» 2014 Ukrainian society actually was at the crossroads between deja vu (simulated system) and the objective necessity of global modernization breakthrough in the twentieth century. Global context helps to understand the reference norms established in the world of polyarchy and consideration allows us to consider the specifics of Ukrainian post-revolutionary Ukraine a place in the global political process and to define its political prospects in transit.

The following conclusions from our work. First, if the traditional society dominated by the philosophy of arrogance and alienation between the state government and the

people, in the modern era of formation of the new philosophy — the interdependence and partnership between public authorities and its source — the people. Political power has ceased to be something aloof and independent society.

Second, the political culture of the welfare state — the state of peak era of modernism with a maximum extension of the twentieth century dominated electoral rights activist guidelines, because in order to get high-quality services and state must actively influence its functioning.

Thirdly, in postmodern political culture is likely to citizen participation in public and political life develop in waves by a sinusoid, depending on the specific situation and its implications for their interests.

Fourth, the political culture of modern Ukraine as one of its key components contain ambivalent attitude to the state by citizens. Ukrainian citizens have learned to «put government in place» (the Orange Revolution of 2004 and the «dignity revolution» in 2014), but have not yet common for developed democracies mechanism to influence those in power in necrosis situations. However, the prospect of a real democratization of Ukraine after 2014 seems very likely.

Fifth, only the prospect of European integration will allow independent Ukraine finally to become a periphery of world globalization and join the family of developed European nations, who are building their own political life on the principles of democracy, human rights and civil liberties safeguards. the following conclusions from our work.

Key words: *people, political power, culture, transformation, world politics.*